

Nr 150

Utlåtande i anledning av väckta motioner om viss rätt för folkhögskola att avge vitsord för elev.

(2:a avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Svanström m. fl.* (I: 225) och den andra inom andra kammaren av herr *Johnsson i Skoglösa m. fl.* (II: 313), har hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av sådana föreskrifter, att folkhögskola må äga rätt att vitsorda elevs kompetens i det eller de ämnen, där viss kompetens erfordras för inträde i fackskola eller jämförbar läroanstalt.

Beträffande motiveringen för det motionsvis framställda yrkandet får utskottet hänvisa till motionen II: 313.

Över motionerna har statsutskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttrandet från skolöverstyrelsen och Svenska folkhögskolans lärarförening.

Skolöverstyrelsen har i sitt den 3 maj 1961 dagtecknade yttrande anfört följande.

Överstyrelsen följer med stor uppmärksamhet frågan om verkan av de i folkhögskolestadgan (SFS 1958: 478) införda bestämmelserna om omdöme om folkhögskoleelevs förmåga att tillgodogöra sig undervisningen. Från flera folkhögskolerektorer har meddelats, att folkhögskoleelever icke vunnit inträde vid vissa fortbildningsanstalter, emedan de icke kunnat förete graderade kunskapsbetyg från sina folkhögskolekurser. Överstyrelsen anser sig emellertid ännu icke ha fått tillräckligt underlag för att på nytt ta upp principfrågan till prövning.

För att i nuvarande läge söka eliminera de svårigheter, som med anledning av gällande bestämmelser uppstått och kan uppstå för folkhögskoleelever att vinna inträde vid fortbildningsanstalter under statligt överinseende, har överstyrelsen beslutat att hos Kungl. Maj:t anhålla om tillsättande av en utredning beträffande *dels* omfattningen och arten av de svårigheter, som uppstått i förevarande avseende, samt motiveringen för inställningen hos de anstalter, som av här berörda skäl ej ansett sig kunna antaga folkhögskoleelever, *dels* ock lämpliga åtgärder för att förebygga att folkhögskoleelever vid konkurrens med elever från andra läroanstalter med anledning av avsaknaden av kunskapsbetyg kommer i ett sämre läge än sistnämnda elever.

Med hänsyn till betydelsen av att invänta den begärda utredningens resultat yrkar överstyrelsen avslag på motionerna.

Svenska folkhögskolans lärarförening har anfört bland annat följande.

I anledning av remissen har föreningens styrelse tillställt lärarråden vid samtliga folkhögskolor motionernas text och uppmanat lärarråden att till styrelsen inkomma med synpunkter på motionerna. Av de 108 lärarråden har 36 begagnat sig av möjligheten att avge sin ståndpunkt i ärendet.

Av svaren utmynnar 8 i ett klart tillstyrkande, 20 i ett lika deciderat avstyrkande (i ett par fall inom vardera gruppen redovisas skiljaktiga meningar inom lärarrådet); 6 lärarråd tillstyrker motionen med vissa reservationer, medan 2 finner hela frågan om vitsord synnerligen oklar och önskar en förutsättningslös utredning.

För egen del vill styrelsen för Svenska folkhögskolans lärarförening påpeka, att det problem, som ligger till grund för motionerna I: 225 och II: 313, redan tidigare har observerats av statsmakterna. I 1957 års folkhögskoleproposition (nr 146), där departementschefen förutsatte att varje form av graderade vitsord inom folkhögskolan realiter skulle förbjudas, låg sålunda de problem, som kunde uppstå i förhållande till »mottagande skolor» inom blickfältet. Departementschefen anförde: »Vidare har jag för avsikt att uppdraga åt skolöverstyrelsen att söka nå överenskommelse med de olika institutioner, vid vilka folkhögskoleelever brukar mottagas för anställning eller vidare utbildning, så att ett avskaffande av de nu på vissa håll förekommande betygen icke medför någon försämring för folkhögskolans elever i konkurrensen om anställnings- och utbildningsmöjligheter.»

Då statsutskottet hade att behandla propositionen jämte därav föranledda motioner, uppstod frågan huruvida någon form av intyg eller vitsord, begränsade att gälla endast vissa ämnen eller viss ämnesgrupp, vore acceptabel. Bakom önskemål i denna riktning låg just det problem, som dragits fram i de nu aktuella motionerna, nämligen de yrkesutbildande skolornas krav på säkrare hållpunkter för bedömningen av inträdessökande folkhögskoleelevers studieförutsättningar. I sitt utlåtande 1957: 146 kom emellertid statsutskottet till den slutsatsen, att det icke vore tillrådligt, »att intyg skall kunna avse endast en del av undervisningen, då detta skulle kunna medföra att elever, som ämnar begära dylikt intyg över en viss ämnesgrupp, skulle kunna lockas att betrakta övriga ämnen, i vilka intyg skulle givas, såsom mindre väsentliga ur studiesynpunkt».

Enligt styrelsens mening har, sedan ovan citerade uttalande gjordes och sedan riksdagen fattade sitt beslut, intet inträffat, som motiverar en radikalt förändrad bedömning av läget. Alltjämt torde den vägen stå öppen, att skolöverstyrelsen tar initiativ till överenskommelser med de olika kategorierna av »mottagande skolor» om villkoren för folkhögskoleelevers inträde (en sådan överenskommelse, avseende sjuksköterskeskolorna, tillkom år 1947 och reviderades år 1960). Överenskommelser av denna typ behöver endast innehålla minimibestämmelser rörande kurstid samt undervisningens innehåll i vissa ämnen, och de kan träffas utan hinder av författningens bestämmelser rörande vitsord. Som komplement härtill kan enskilda skolor, där det i motionen berörda problemet särskilt starkt gör sig gällande, genom utformningen av sina intyg ge »mottagande skolor» klagande uppgifter om innehållet i den meddelade undervisningen. Något särskilt bestyrkande av viss kompetens i ett eller flera ämnen blir i sådant sammanhang icke ak-

tuellt, då det allmänna omdömet om elevens »förmåga att tillgodogöra sig undervisningen» givetvis bör vara tillämpligt på varje i undervisningen ingående ämne.

Givetvis kan det göras gällande, att vore enklare att låta varje skola själv finna utvägar ur de nuvarande svårigheterna än att avvakta resultatet av informations- och förhandlingsinitiativ från skolöverstyrelsens sida. Styrelsen finner det dock icke tillrådligt att man nu slår in på andra vägar än dem, som anvisades i 1957 års folkhögskoleproposition, eller att man luckrar upp samma års riksdagsbeslut. Ett beslut om medgivande för skolorna att tills vidare åt vissa elever utfärda intyg, avsedda att endast användas i visst sammanhang och att tillmötesgå olika »mottagande skolors» skiftande krav på styrkt kompetens, måste med nödvändighet leda till en svårtolkad författningstext. Det är därför att föredra, menar styrelsen, att nuvarande författningstext får kvarstå oförändrad och att ansträngningarna att komma till rätta med de i motionerna berörda problemen sättes in efter andra linjer.

I detta sammanhang vill styrelsen omnämna, att elevkåren vid en av landets folkhögskolor (Gamleby folkhögskola) i november 1960 satte i gång en aktion för att hos alla folkhögskolors elevkårer vinna anslutning för tanken på en »betygsreform». Emellertid gav endast några få elevkårer sin anslutning, medan ett överväldigande antal tog avstånd från aktionen. Lärarföreningens styrelse vill icke anföra detta resultat av Gamlebyaktionen som ett motiv för avslag av riksdagsmotionen, främst därför att de ungdomar, som ingår i elevkårerna, i regel ännu icke har hunnit få personliga erfarenheter av eventuella svårigheter att vinna inträde vid »mottagande skolor». Det kan dock vara av viss vikt att det konstateras, att något mera allmänt missnöje med folkhögskolans nuvarande omdömessystem icke synes föreligga bland eleverna.

Med hänvisning till vad ovan anförts anhåller styrelsen för Svenska folkhögskolans lärarförening att statsutskottet ville i sitt utlåtande *dels* giva uttryck för önskvärdheten av intensifierade ansträngningar från skolöverstyrelsens sida att genom informations- och förhandlingsinitiativ söka undanröja de svårigheter, som för närvarande stundom möter folkhögskoleleverna i deras strävan att vinna inträde vid yrkesutbildningsanstalter, *dels* hemställa till riksdagen att avslå motionerna I: 225 och II: 313.

Utskottet. Såsom av skolöverstyrelsens yttrande framgår, har överstyrelsen uppmärksammat de svårigheter som i vissa fall uppstått för folkhögskoleelever, vilka icke kunnat förete graderade kunskapsbetyg från sina folkhögskolekurser, när de sökt inträde vid olika utbildningsanstalter. Enligt vad utskottet inhämtat har överstyrelsen den 3 juli 1961 hos Kungl. Maj:t anhållit om utredning beträffande dels omfattningen och arten av de svårigheter, som uppstått i förevarande avseende, dels lämpliga åtgärder för att förebygga att folkhögskoleelever vid konkurrens med elever från andra läroanstalter med anledning av avsaknaden av kunskapsbetyg kommer i ett sämre läge än sistnämnda elever. Ifrågasvarande framställning är

för närvarande föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Vid sådant förhållande har utskottet icke funnit sig böra biträda det i de föreliggande motionerna framställda yrkandet. Utskottet hemställer alltså,

att motionerna I: 225 och II: 313 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 7 november 1961

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit
från f ö r s t a kammaren: herrar Näsström, Gillström, Birger Andersson, fröken Andersson, herrar Axel Johannes Andersson, Thun, Bergman, Holmqvist, Per Jacobsson, Fritz Persson, Ragnar Bergh, fru Wallentheim, herrar Nils Theodor Larsson, Edström och Sundin; samt
från a n d r a kammaren: herrar Staxäng, Petterson i Degerfors, Gustafsson i Stockholm, Malmborg, Blidfors, Almgren, Ståhl, Nilsson i Göingegården, Andreasson, Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, fröken Elmén, fröken Olsson, herrar Larsson i Hedenäset och Gustafsson i Kårby.